

„Старо вино в нови мехове“. Ранни записи върху 78-оборотови грамофонни плочи в дигитални платформи: към въпроса за културния обмен

*Венцислав Димов**

Резюме: Студията въвежда нов обект в етномузикологическите изследвания на тирижирана върху търговски звуконосители българска музика: YouTube канали и клипове с исторически записи върху шеллакови 78-оборотови грамофонни плочи. Като подстъпи към темата са очертани новите дигитални рамки на музиката и музицирането, платформата YouTube и изследователските ключове към нея. Изведени са някои български шеллакови дири в дискографски онлайн платформи. Чрез прилагане на нетнографски подходи са описани звукови свидетелства, които сочат платформата YouTube като жив аудио-визуален архив на български исторически записи. Чрез анализ на случай с ютюбър са щрихирани някои антропологически прочити на създатели и потребители, както и на културния обмен между тях, които осветяват ролите им на активисти на българската „шеллакова памет“.

Ключови думи: *България, исторически записи, народна и шлагерна музика, YouTube, интермедиаалност*

* Проф. д.н. Венцислав Димов – Факултет по журналистика и масова комуникация, Софийски университет „Св. Климент Охридски“; сектор „Музика“, Институт за изследване на изкуствата, Българска академия на науките; e-mail: vdimov.fjmc@gmail.com

Литература / Bibliography

Влаева, Иванка (2009). Музика по пътя на коприната (теоретични, исторически и етномузикологически студии). София: Унискорп, 2009 [Vlaeva, Ivanka (2009). Muzika po patya na koprinata (teoretichni, istoricheski i etnomuzikologicheski studii). Sofia: Uniscorp, 2009].

Димов, Венцислав (2012). e-Music (интернет-музиката като огледало на етничното). – В: *Изкуствоведски четения. Доклади от деветата научна конференция на Института за изкуствознание 2011*. София: ИИИЗк – БАН, 2012, с. 249 – 256 [Dimov, Ventsislav (2012). e-Music (internet-muzikata kato ogledalo na etnichното). – In: *Izkustvovedski cheteniya. Dokladi ot devetata nauchna konferentsiya na Instituta za izkustvoznание 2011*. Sofia: IAS, s. 249 – 256].

Димов, Венцислав (2013). Интервю с Александър Димитров (Сандо), музикант, ютубър, 4.11.2013. Личен архив [Dimov, Ventsislav (2013). Intervyu s Aleksandar Dimitrov (Sando), muzikant, yutubar, 4.11.2013. Lichen arhiv].

Димов, Венцислав (2018). Към разбирането на медийната музика. – В: *Годишник на Софийския университет „Св. Климент Охридски“*. Факултет по журналистика и масова комуникация. Том 25. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2018, с. 7 – 31 [Dimov, Ventsislav (2018). Kam razbيرانeto na mediynata muzika. – In: *Godishnik na Sofiyskiya universitet „Sv. Kliment Ohridski“*. Fakultet po zhurnalistika i masova komunikatsiya. Tom 25. Sofia: UI „Sv. Kliment Ohridski“, 2018, s. 7 – 31].

Дичев, Ивайло (2012). Културата на потоците: автори, потребители, пирати. – В: **Дичев, Ивайло, Юлия Роне** (съст.) (2012). *Нова културна геометрия. Уебмрежовици, културбраконieri, киберагитатори*. София: Изток-Запад, 2012, с. 11 – 34 [Dichev, Ivaylo (2012). Kulturata na pototsite: avtori, potrebiteli, pirati. – In: *Dichev, Ivaylo, Yuliya Rone (sast.) (2012). Nova kulturna geometriya. Uebmrezhovitsi, kulturbrakonieri, kiberagitatori*. Sofia: Iztok-Zapad, s. 11 – 34].

Пейчева, Лозанка (2008). Между Селото и Вселената: старата фолклорна музика от България в новите времена. София, АИ „Проф. Марин Дринов“, 2008 [Peycheva, Lozanka (2008). Mezhdru Seloto i Vselenata: starata folklorna muzika ot Bulgaria v novite vremena. Sofia: AI „Prof. Marin Drinov“, 2008].

Пейчева, Лозанка (2019). „Народният дух“ в авторските песни от България. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2019 [Peycheva, Lozanka (2019). „Narodniyat duh“ v avtorskite pesni ot Bulgaria. Sofia: UI „Sv. Kliment Ohridski“, 2019].

Пейчева, Лозанка, Венцислав Димов (2014). Народна музика от България в Уеб 2.0. – В: **Илиева, Ангелина, Лина Гергова, Лозанка Пейчева, Светла Казаларска** (съст.). *Добре дошли в Кибериа! Записки от дигиталния терен*. София: ИЕФЕМ – БАН, 2014, с. 283 – 316 [Peycheva, Lozanka, Ventsislav Dimov (2014). Narodna muzika ot Bulgaria v Ueb 2.0. – In: *Ilieva, Angelina, Lina Gergova, Lozanka Peycheva, Svetla Kazalarska (sast.) Dobre doshli v Kiberiya! Zapiski ot digitalniya teren*. Sofia: IEFSEM – BAS, s. 283 – 316]. <https://drive.google.com/file/d/0ByKA7PwxnyW5SzEyY050LWp4ZkU/view> (5.09.2025).

Постър, Марк (2008). Глобални медии и култура. – В: *Социологически проблеми*, 2008, № 3 – 4, с. 7 – 28 [Poster, Mark (2008). Global Media and Culture. – In: *Sociological Problems*, 2008, № 3– 4, s. 7 – 28].

Спасов, Орлин (2008). Социални медии, социални мрежи: активност и активизъм. – В: *Социологически проблеми*, 2008, № 3 – 4, с. 47 – 64 [Spasov, Orlin (2008). Sotsialni medii, sotsialni mrezi: aktivnost i aktivizam. – In: *Sociological Problems*, 2008, № 3 – 4, s. 47 – 64].

Спасов, Орлин (2011). Мобилизиране сега: партии, граждански движения, нови медии. – В: **Дичев, Ивайло, Орлин Спасов** (съст.) *Нови медии – нови мобилизации*. София: Отворено общество, 2011, с. 284 – 327 [Spasov, Orlin (2011). Mobilizirane sega: partii, grazhdanski dvizheniya, novi medii. – In: *Dichev, Ivaylo, Orlin Spasov (sast.). Novi medii – novi mobilizatsii*. Sofia: Open Society Institute, 2011, s. 284 – 327].

Халбвас, Морис (1996). Колективната памет. София: Критика и хуманизъм, 1996 [Halbwachs, Maurice (1996). *La Mémoire collective*. Sofia: Critique & Humanism, 1996].

Шушулова-Павлова, Милена (2015). Музика и публики. Нови концепции за отвореност. София: НБУ, 2015 [Shushulova-Pavlova, Milena (2015). *Muzika i publikii. Novi kontseptsii za otvorenost*. Sofia: NBU, 2015].

Boym, Svetlana (2001): *The Future of Nostalgia*. New York: Basic Books, 2001.

Bowman, Shayne, and Chris Willis (2003). *We Media: How Audiences Are Shaping the Future of News and Information*. Reston: The Media Center at the American Press Institute, 2003.

Burgess, Jean, and Joshua Green (2009). *YouTube, Online Video and Participatory Culture*. Cambridge: Polity Press, 2009.

Ceribašić, Naila (2021). Music as Recording, Music in Culture, and the Study of Early Recording Industry in Ethnomusicology: A Take on Edison Bell Penkala. – In: *MIRASM* 52, 2021, No. 2, pp. 323 – 354.

Dimov, Ventsislav (2024). On Hip-Hop Music as Pop-Politics: A Look at the Poetics in Trajectories of Content and Form. – In: *Filosofiya – Philosophy*, Vol. 33, 2024, No. 3s – Special Issue, pp. 113 – 125.

Grindstaff, Laura (2015). From the Networks to New Media: Making Sense of Television Audiences. – In: **Alvarado, Manuel, Milly Buonanno, Herman Gray, and Toby Miller** (comps.). *The SAGE Handbook of Television Studies*. London: SAGE Publications, 2015, pp. 339 – 399.

IFPI (2023). *IFPI's Engaging with Music 2023*. International Federation of the Phonographic Industry. https://www.ifpi.org/wp-content/uploads/2023/12/IFPI-Engaging-With-Music-2023_full-report.pdf (30.08.2025).

Jenkins, Henry (2006). *Convergence Culture: Where Old and New Media Collide*. New York: New York University Press, 2006.

Jenkins, Henry, Ravi Purushotma, Margaret Weigel, Katie Clinton, and Alice J. Robison (2009). *Confronting the Challenges of Participatory Culture: Media Education for the 21st Century*. Chicago: The MacArthur Foundation. https://www.macfound.org/media/article_pdfs/jenkins_white_paper.pdf (30.03.2025).

Jenkins, Henry, Sam Ford, and Joshua Green (2013). *Spreadable Media: Creating Value and Meaning in a Networked Culture*. New York: New York University Press, 2013.

Jähnichen, Gisa (2013). The “Digital Butterfly Net” of Ethnomusicologists and Its Impact on Audiovisual Archiving. – In: *IASA Journal* (ed. by Janet Topp Fargion), 2009, pp. 83 – 90.

Kozinets, Robert V. (2010). *Netnography: Doing Ethnographic Research Online*. London: SAGE Publications, 2010.

Lajić Mihajlović, Danka, David Pokrajac, and Saša Spasojević (2022). Gramophone Records of the Singer Mijat Mijatović: From (Re)construction of Discography to the Study of Recorded Music. – In: *Muzikologija*, 2022, No. 32, pp. 41 – 81.

Pieterse Nedeerven, Jan (2009). *Globalization and Culture: Global Mélange*. Lanhan: Rowman & Littlefield Publishers, 2009.

Reynolds, Simon (2011). *Retromania: Pop Culture’s Addiction to Its Own Past*. London; [New York]: Faber & Faber, 2011.

Ritzer, George (2011). *Globalization: The Essentials*. Chichester: Wiley & Blackwell Publishing Ltd., 2011.

Ritzer, George, and Paul Dean (2015). *Globalization: A Basic Text*. Chichester: Wiley & Blackwell Publishing Ltd., 2015.

Robertson, Roland (1995). Glocalization: Time-Space and Homogeneity-Heterogeneity. – In: **Featherstone, Mike, Scott Lash, and Roland Robertson** (Eds.). *Global Modernities. Association with Theory, Culture & Society*. London: SAGE, 1995, pp. 25 – 44.

Robertson, Roland (2001). Globalization Theory 2000 Plus: Major Problematics. – In: **Ritzer, George, and Barry Smart** (Eds.). *Handbook of Social Theory*. London: SAGE, 2001, pp. 458 – 471.

Tomchick, Colin, and Janina Enrile (2013). Effective Narrative: Video vs. Photo. – In: *The Queen’s Journal*, 15.03.2013. <https://www.queensjournal.ca/effective-narrative-video-vs-photo/> (15.09.2025).

Veresiu, Ela, Thomas Robinson, and Ana Babić-Rosario (2021). The Longstanding Obsession with Nostalgic Consumption – Unpacking the Past and Future of Marketing and Consumer Research on Nostalgia. – In: **Jacobsen, Michael Hviid** (Ed.). *Intimations of Nostalgia: Multidisciplinary Explorations of an Enduring Emotion*. Bristol: Bristol University Press, 2021.

Vernallis, Carol (2013). *Unruly Media: YouTube, Music Video, and the New Digital Cinema*. Oxford: Oxford University Press, 2013.

Vernon, Paul (2021). *Ethnic and Vernacular Music, 1898 – 1960: A Resource and Guide to Recordings*. Westport, Connecticut & London: Greenwood Press, 2021.